

# Årsberetning 2010 - 2011

جنایتکاری در جنگ

RATNI ZLOČIN

crimes de guerre

جرائم الحرب



**Statsadvokaten for Særlige  
Internationale Straffesager**

Jens Kofods Gade 1

DK-1268 København K

Telefon: +45 33 30 72 50

Fax: +45 33 30 72 70

E-mail: [sico@ankl.dk](mailto:sico@ankl.dk)

[www.sico.ankl.dk](http://www.sico.ankl.dk)

*Krimë lufte*

war crime



STATSADVOKATEN

## Forord

Denne beretning dækker både 2010 og 2011. De to år har været præget af efterforskning af en sag om folkedrab i Rwanda og af undersøgelse af mulighederne for at retsforfølge pirater. Begge dele rummer udfordringer for dansk lovgivning, og det er endnu uafklaret, om Folkedrabsloven fra 1955 kan finde anvendelse på folkedrab begået uden for Danmark.

Årene har også budt på undersøgelser, når højt profilerede besøgende fra udlandet bliver anmeldt af herboende landsmænd for overgreb i hjemlandet.

Statsadvokaturen vurderer jævnligt, om arbejdsgangene sikrer den bedst mulige ressourceudnyttelse. På baggrund af drøftelser på et personaleseminar er organisationen justeret i 2011.

Internationalt samarbejde er nødvendigt, hvis internationale forbrydelser skal bekæmpes. Udover samarbejdet i EU's netværk vedr. krigsforbrydere m.v. var Danmark vært ved et Nordisk Møde, hvor bl.a. blev aftalt et mere formaliseret samarbejde.

Disse emner afspejler sig i denne beretning, der for første gang alene vil blive udgivet elektronisk.

2012 ventes præget af sagen om (folke)drab i Rwanda, hvor hovedforhandlingen efter planen finder sted i maj, juni og august måned. Planlægningen og gennemførelsen vil kræve

betydelige ressourcer. Indsatsen ved undersøgelse af skibskapringer må forventes fortsat, og det internationale samarbejde om retsforfølgning vil blive søgt styrket.

På grundlag af en betænkning fra 2010 om den fremtidige statsadvokatorordning må statsadvokaturen ventes sammenlagt med Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet og den fælles virksomhed videreført under et nyt navn og under ledelse af en statsadvokat. Der vil fortsat være fokus på at sikre, at Danmark ikke blive fristed for personer, der har begået alvorlig kriminalitet uden for Danmark



Statsadvokaturen kan ikke løfte sin opgave uden et tæt samarbejde med andre myndigheder, inden- såvel som udenlandske.

En tak skal lyde til alle samarbejdspartnere.

Denne beretning og tidligere beretninger er tilgængelige på [www.sico.ankl.dk](http://www.sico.ankl.dk)

Birgitte Vestberg

# Indholdsfortegnelse

Forord .....	1
Manden fra Rwanda .....	3
Gælder den danske folkedrabslov for folkedrab uden for Danmark .....	5
Udlevering til retsforfølgning i Rwanda?.....	7
Om Rwandas Folkedrabsarkiv .....	10
Kan det 21. århundrede lære af Pompejus den Store? .....	11
Trækfugl fra Sri Lanka .....	16
Netværk .....	18
Nordisk samarbejde .....	22
Strukturtilpasning .....	23
Efterforskningsgrupperne ALFA & BRAVO .....	25
Pirateri .....	25
Analyse & dokumentation .....	26
Statistik.....	28
Antal sager.....	28
Nye sager i 2010 og 2011 – efter gerningssted .....	28
Anmeldelser 2002 – 2011 efter gerningssted .....	29
Nye sager i 2010 og 2011 – fordelt på sagens oprindelse .....	29

## *Manden fra Rwanda*

Den 8. december 2010 anholdt betjente fra Statsadvokaten for Særlige Internationale Straffesager (SAIS) og Midt- og Vestsjællands politi den rwandiske statsborger EM. Han blev sigtet for folkedrab efter lov om straf for folkedrab af 1955 (folkedrabsloven), subsidiært manddrab efter straffelovens § 237.

Anholdelsen var kulminationen på en længerevarende efterforskning, der startede med et tip til SAIS et par år før. En hovedårsag til, at den indledende efterforskning tog tid var, at den mistænkte levede i Danmark under et andet navn end det, han var kendt under i Rwanda, og der blev brugt en del kræfter på at fastslå den mistænktes rette identitet.

Forbrydelserne i den rejste sigtelse omfatter en række drab og medvirken til drab begået i forbindelse med folkedrabet i Rwanda i foråret 1994, herunder at have fungeret som leder af to vejspæringer og at have deltaget i et angreb på en større samling flygtninge på højen Kabuye Hill, hvor han bl.a. er sigtet for ved to lejligheder at have kastet en håndgranat. EM blev endvidere sigtet for at have givet ordre til drabet på sin 10-årige svoger, der var tutsi.

Befolkningen i Rwanda, der ligger i det centrale Afrika, består af tre etniske grupper: Hutu'erne, der udgør flertallet med omkring 80-85 % af befolkningen, tutsi'erne, der udgør ca. 15 % og endelig twa'erne, der udgør et lille mindretal på 1-2 %. Natten mellem den 6. og 7. april 1994

blev et fly, hvori de rwandiske og burundiske præsidenter befandt sig, skudt ned under landing i Rwandas hovedstad, Kigali. Det er fortsat omstridt, hvem der skød flyet ned, men det ligger fast, at nedskydningen blev startskuddet til et folkedrab, der krævede mellem 500.000 og 800.000 menneskeliv.

Begrebet ”folkedrab” opstod før Anden Verdenskrig hos den polske jurist Raphael Lemkin, der foreslog ordet sammensat af det græske *genos* for folk, race eller klan og det latinske *cide* for drab. I 1948 vedtoges i FN regi konventionen om forebyggelse og straf for folkedrab, som Danmark ratificerede i 1951. I forlængelse af ratifikationen vedtog Folketinget i 1955 folkedrabsloven, hvis anvendelse på den foreliggende sag omtales andet steds i denne årsberetning. Konventionens artikel II definerer folkedrab som følger:

... enhver af nedennævnte handlinger, der begås i den hensigt helt eller delvis at ødelægge en national, etnologisk, racemæssig eller religiøs gruppe som sådan:

a) at dræbe medlemmer af gruppen,

b) at tilføje medlemmer af gruppen betydelig legemlig eller åndelig skade,

c) med forsæt at påføre gruppen levevilkår, beregnede på at bevirke gruppens fuldstændige eller delvise fysiske ødelæggelse,

d) at gennemføre forholdsregler, der tilsigter at hindre fødsler indenfor gruppen,

e) med magt at overføre en gruppes børn til en anden gruppe.

Det, der navnlig kendetegner forbrydelsen folkedrab, er det specielle forsæt – *dolus specialis* – der kræves, nemlig for eksempel at et givent drab ikke kun begås i den hensigt at slå den individuelle person ihjel, men med det særlige forsæt til at derigennem ”ødelægge” den særlige befolkningsgruppe som personen tilhører ”som sådan”. Dette stiller som udgangspunkt ekstra krav til bevisførelsen, om end det enkelte drab i folkedrabstilfælde ofte indgår i et hændelsesforløb, der underbygger påstanden om et forsæt til folkedrab.



Den sigtede EM blev fremstillet i grundlovsforhør den 9. december 2010 og fængslet med hjemmel i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 3, da retten fandt, at der forelå en risiko for, at sigtede ville unddrage sig retsforfølgning ved at flygte, samt at der forelå en risiko for, at sigtede ville vanskeliggøre efterforskningen gennem påvirkning af vidner. Denne fængsling er siden opretholdt, og i forlængelse af tiltalerejsning ved anklageskrift af 13. september 2011 er sagen berammet til godt 30 retsdage, startende den 1. maj 2012.

Den konkrete sag omhandler forhold, der fandt sted i det sydlige Rwanda i området omkring

byen Gisagara og højen Kabuye Hill, der ligger øst for den sydlige hovedby, Butare. Området er bl.a. kendetegnet ved, at andelen af mennesker med tutsi baggrund er højere end i den øvrige del af landet. Dette sammenholdt med, at massakrerne startede i nord og omkring hovedstaden betød, at forholdene forblev forholdsvis rolige i området omkring Butare de første 10 dage efter nedskydningen af præsidentens fly. Opbakningen til folkedrabet manglede endvidere på det lokale ledelsesniveau, hvorfor det krævede central intervention, hvorunder den lokale præfekt blev afsat, for at starte myrderierne. Den overordnede historie omkring forholdene i og omkring Butare – herunder navnlig på Kabuye Hill – er veldokumenterede i rapporter fra bl.a. Human Rights Watch og særligt i en række afgørelser fra FN's særlige tribunal for Rwanda: ICTR. Herunder ligger det fast, at en massakre fandt sted på Kabuye Hill i dagene omkring den 23. april 1994, hvorunder et større antal tusinde flygtninge blev dræbt.

Ifølge anklageskriftet spillede EM en rolle i forbindelse med bl.a. massakren på højen og som leder af to vejspærringer, der var opsat med henblik på at sikre, at ingen undslap. I forbindelse med efterforskningen er afhørt over 70 vidner, hvoraf langt hovedparten er personer, der fortsat bor i og omkring Gisagara. Hovedforhandlingen er som anført berammet til start den 1. maj 2012, og det er planlagt at bringe op mod 25 vidner fra Rwanda til Danmark for at afgive forklaring i retten. En række vidner, der af forskellige årsager ikke kan bringes til Danmark, vil blive afhørt via videolink til Rwanda

# Gælder den danske folkedrabslov<sup>1</sup> for folkedrab uden for Danmark

2011 blev året, hvor dette spørgsmål blev forelagt domstolene. Allerede i 2006 gjorde statsadvokaturen opmærksom på, at der kunne stilles spørgsmål ved det umiddelbart helt naturlige: Selvfølgelig gælder denne lov, der var opfølgningen på den danske tilslutning i 1951<sup>1</sup> til folkedrabskonventionen fra 1948, også for folkedrab begået uden for Danmark.

Imidlertid kan man jo vanskeligt ændre på loven uden at vide, om der er behov for det. Derfor er det – også for statsadvokaturen – velkomment, at dette spørgsmål nu skal prøves i Højesteret i begyndelsen af 2012.

Det er ikke enestående for Danmark, at der i de seneste år er opstået spørgsmål om, hvorvidt lovgivningen er tilstrækkelig. En række lande, som vi kan sammenligne os med, fx Norge, Sverige, Finland, Storbritannien og Holland, blot for at nævne nærtliggende lande, har været henvist til at gennemse og ændre deres lovgivning for at kunne leve op til nye udfordringer. Nye udfordringer, der udspringer af, at det er blevet nødvendigt at retsforfølge meget alvorlige internationale forbrydelser begået i fjerne lande. Folke­drab, forbrydelser mod menneskeheden, krigsforbrydelser og tortur, for blot at nævne

nogle. Se fx fra Norge, Høyesteretts dom af 3. december 2010<sup>2</sup>.

Da Danmark og andre lande tiltrådte folkedrabskonventionen sikrede man sig i første omgang, at der var de nødvendige straffe­bestemmelser i national lovgivning og hvis ikke, indførte man sådanne bestemmelser. Da man indså, at folke­drab gik videre end fx drab og vold, vedtog man folke­drabsloven i 1955.



Der blev ikke under lovforberedelsen<sup>3</sup> talt meget om, hvorvidt denne lov skulle gælde forhold, begået uden for Danmark. Man havde formentlig den opfattelse, at retsforfølgningen kun kunne ske enten i gerningslandet eller ved en international straffedomstol, jf. folke­drabskonventionens artikel VI. Og dermed var det hele jo noget fjernt fra Danmark.

---

2

[http://www.domstol.no/upload/HRET/Avgjorelser/2010/saknr2010-934-plenum\(anonymisert\).pdf](http://www.domstol.no/upload/HRET/Avgjorelser/2010/saknr2010-934-plenum(anonymisert).pdf)

<sup>3</sup> Se hertil Laursen, Andreas, *Internationale forbrydelser i dansk ret*, Jurist- og Økonomforbundets forlag, 2011, s. 81ff.

---

<sup>1</sup> Bekendtgørelse nr. 21 af 26/05/1952 om Danmarks ratifikation af den af De Forenede Nationers Plenarforsamling den 9. december 1948 vedtagne konvention om forebyggelse af og straf for folke­drab.

Nu har statsadvokaten rejst tiltale mod en rwandisk statsborger for folkedrab begået i 1994 i Rwanda. Kun hvis loven fra 1955 også gælder uden for Danmark, kan denne tiltale gennemføres i retten. Derfor anmodede forsvareren i sagen retten om at tage stilling til dette forud for hovedforhandlingen, idet det jo er af betydning for sagens tilrettelæggelse, om tiltalen vedrører folkedrab eller drab efter straffelovens § 237.



Retten i Roskilde fandt i kendelse af 31. maj 2011<sup>4</sup> ikke at der var holdepunkter for, at loven, som den var vedtaget i 1955, skulle omfatte folkedrab i Rwanda og heller ikke, at der skulle være indtrådt sådanne nye omstændigheder, at man nu kunne antage, at den omfattede sådanne handlinger.

Østre Landsret stadfæstede afgørelsen den 26. oktober 2011<sup>5</sup>.



Rigsadvokaten fik Procesbevillingsnævnets tilladelse til at indbringe denne afgørelse for Højesteret.

Dersom Højesteret finder, at loven gælder, er det jo umiddelbart tilfredsstillende. Hvis ikke, vil det betyde, at den nævnte sag må gennemføres på den subsidiære påstand: Manddrab. Tilsvarende vil det gælde for andre sager, der måtte komme i fremtiden om folkedrab, begået uden for Danmark. Selv en ny lov om disse forbrydelser kan næppe forventes at få betydning for forbrydelser, begået forud for en sådan lovs ikrafttræden.

---

<sup>4</sup> Rettens nr. 9-6850/2010. [www.domstol.dk/Roskilde/nyheder/domsresumeer/Pages/Kendelse-Folkedrab.aspx](http://www.domstol.dk/Roskilde/nyheder/domsresumeer/Pages/Kendelse-Folkedrab.aspx)

<sup>5</sup> 6. afd. kære nr. S-1776-11.

## Udlevering til retsforfølgning i Rwanda?

Allerede da FN med sikkerhedsrådsresolution 955 (1994) <sup>6</sup> etablerede Den Internationale Straffedomstol for Rwanda (ICTR) var det forudsat, at det naturlige var, at eventuelle mistænkte blev retsforfulgt i Rwanda og at ICTR kun skulle retsforfølge top-lederne, som man ville sikre blev retsforfulgt.

Og dog har ingen ikke afrikanske lande udleveret nogen af de ganske mange mistænkte, der har taget ophold uden for Rwanda til Rwanda til retsforfølgning dér. Det har der været gode grunde til, dels kan en række lande ikke udlevere af formelle grunde som fravær af en traktat om udlevering, dels har der været menneskeretlige grunde til at nægte at udlevere. Navnlig har dødsstraf og frygten for, at det rwandiske retssystem ikke ville kunne sikre en retfærdig rettergang, været begrundelser for afslag, og endelig har det rwandiske fængselsvæsens vanskelige situation også været årsag til, at nogle lande har afvist at udlevere.

Igennem efterhånden en del år har en række lande fundet, at mistænkte burde retsforfølges, og at sagerne således i sig selv var så velfunderede, at de kunne føre til en beslutning om at udlevere. Men derefter begyndte alle betænelighederne.

6

[www.unict.org/Portals/0/English/Legal/Resolutions/English/955e.pdf](http://www.unict.org/Portals/0/English/Legal/Resolutions/English/955e.pdf)

Parallelt med dette har ICTR forsøgt at nærme sig en afslutning af sit mandat <sup>7</sup> bl.a. ved at overføre sager til andre lande men frem for at ved at forsøge at overføre nogle af sine sager til Rwanda i takt med at man fandt, at den retlige situation i Rwanda var blevet forbedret.

Og i Rwanda har man på sin side gjort sig store bestræbelser på at opbygge sit retssystem, ændre fængselssituationen og navnlig ændre procesreglerne i de sager, der indebærer overførsel af mistænkte fra ICTR eller udlevering fra andre lande til Rwanda, således at disse lever op til de krav, som der udefra stilles til at kunne udlevere til Rwanda.

Man har således afskaffet dødsstraffen i Rwanda generelt. Den særlige afsoning i isolation, som blev indført til erstatning af dødsstraffen, blev de overførte mistænkte/domfældte ikke omfattet af.

De overførte fik krav på, at deres sager blev hørt i High Court i første instans i Kigali, hvorved man ønskede at sikre en retfærdig rettergang. Der er åbnet for afhøring af vidner via videolink. Og endelig kan nævnes, at de udleverende lande har mulighed for at monitorere retssagerne for de overførte i Rwanda.

Alt dette er sket over tid, og der er således en række lande, der ved deres afgørelser undervejs har

7

[www.unict.org/AboutICTR/ICTRCompletionStrategy/tabid/118/Default.aspx](http://www.unict.org/AboutICTR/ICTRCompletionStrategy/tabid/118/Default.aspx)



været med til at skubbe til den positive udvikling i Rwanda.

Sverige skulle blive det første europæiske land, hvor der blev truffet beslutning om, at såvel grundlaget for udlevering var på plads, som at der ikke var menneskeretlige betænkeligheder, der kunne blokere udleveringen.

Sagen havde en relation til statsadvokaturen, idet den pågældende, der er flygtning i Danmark, havde været under efterforskning og i den forbindelse havde været varetægtsfængslet omkring et år i Danmark, forinden han blev meddelt påtaleopgivelse i sensommeren 2007 og løsladt. Imidlertid var han stadig internationalt efterlyst fra Rwanda, hvorfor han blev arresteret i Stockholm, da han i sommeren 2008 indfandt sig på den rwandiske ambassade dér.



I sommeren 2009 havde den svenske Högsta Domstolen godkendt udleveringen<sup>8</sup> og den svenske regering besluttede den 9. juli 2009<sup>9</sup>, at udleveringen kunne gennemføres. Den pågældende

8

[www.hogstadamstolen.se/Domstolar/hogstadamstolen/Avgoranden/2009/2009-05-26%20c3%96%201082-09%20beslut.pdf](http://www.hogstadamstolen.se/Domstolar/hogstadamstolen/Avgoranden/2009/2009-05-26%20c3%96%201082-09%20beslut.pdf)

<sup>9</sup> JuBC2008/2175/BIRS

klagede straks til Den europæiske Menneskeretsdomstol (EMRD) og anmodede om, at domstolen fik svenskerne til at undlade udlevering, indtil domstolen havde truffet afgørelse i sagen. Det anmodede EMRD<sup>10</sup> om, og svenskerne besluttede at afvente afgørelsen i Strasbourg, imens den pågældende fortsat sad fængslet.

I juli 2011 besluttede den svenske Högsta Domstolen imidlertid, at nu kunne man ikke vente længere på EMRD – i hvert fald ikke således at den pågældende skulle forblive varetægtsfængslet. Derfor løslod domstolen den pågældende, selv om hans sag ikke var afgjort i Strasbourg<sup>11</sup>.



Den 27. oktober 2011 kom afgørelsen så fra EMRD<sup>12</sup>: Sverige krænkede ikke den europæiske menneskeretskonvention ved at udlevere den pågældende til Rwanda.

Afgørelsen er ganske omfattende og beskriver den retlige situation i sensommeren 2011, idet Sverige havde accepteret ikke at udlevere, før end EMRD havde talt. I afgørelsen gennemgår

<sup>10</sup> <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=2&portal=hbkm&action=html&highlight=ahorugeze&sessionid=84338370&skin=hudoc-cc-en>

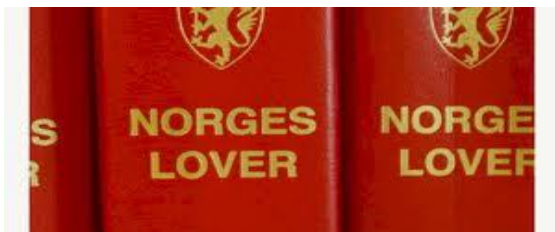
11

[www.hogstadamstolen.se/Domstolar/hogstadamstolen/Avgoranden/2011/2011-07-27%20c3%96%203060-11%20Beslut.pdf](http://www.hogstadamstolen.se/Domstolar/hogstadamstolen/Avgoranden/2011/2011-07-27%20c3%96%203060-11%20Beslut.pdf)

<sup>12</sup> [cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=SWEDEN&sessionid=84338931&skin=hudoc-en](http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=SWEDEN&sessionid=84338931&skin=hudoc-en)

domstolen meget grundigt de ændringer, der er sket i Rwanda i de seneste år på det retlige område.

Videre gennemgår domstolen sin egen praksis, hvor man ikke siden Soering sagen i 1989 har fundet, at udlevering var i strid med den europæiske menneskeretskonvention. I den forbindelse bemærker domstolen, at det ikke påhviler den at sikre, at menneskerettighederne overholdes i enhver henseende, men at der ikke er velbegrunderet formodning om en åbenbar tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang, hvis der sker udlevering. I den forbindelse gennemgår EMRD en række nationale afgørelser fra de seneste år og ser på de betænkeligheder, der har været ført frem. Endelig fremhæver EMRD, at deres afgørelse afviger fra de krav, der stilles i ICTR, hvor en overførsel kræver, at ICTR mener sig overbevist om, at de pågældende vil få en retfærdig rettergang i Rwanda.



Ud over denne svenske afgørelse har Borgarting lagmannsrett i Norge i september 2011 afvist anken af Oslo tingretts afgørelse af 11. juli 2011 om udlevering til Rwanda<sup>13</sup>. Det er herefter op til den norske regering at beslutte gennemførelse af udleveringen.

---

<sup>13</sup> [www.lovdato.no/lr/lrb/lb-2011-116187.html](http://www.lovdato.no/lr/lrb/lb-2011-116187.html)

Efterfølgende har ICTR's appelkammer den 16. december 2011 i Uwinkindi-sagen truffet afgørelse om at afvise hans appel af en afgørelse om, at han og dermed hans sag kan overføres til Rwanda til retsforfølgning. Sagen er afgjort efter procesreglementets artikel 11*bis*,<sup>14</sup> hvilket blandt andet indebærer, at retten skal overbevise sig om, at den tiltalte vil få en retfærdig rettergang i det land, den pågældende overføres til.

Under appellen blev der gjort 14 synspunkter gældende, herunder omkring afsoningsforholdene i Rwanda, om retfærdig rettergang, bl.a. muligheden for at føre vidner for forsvaret, beskyttelse af vidner, retten til et effektivt forsvar, retternes uafhængighed og upartiskhed. Videre gjorde han gældende, at en tidligere i Rwanda afsagt gacacodom fortsat burde være til hinder for ny retssag. Endelig havde han rejst spørgsmål om monitoreringen af processen i Rwanda og mulighederne for, at ICTR kunne tilbagekalde sagen. Alle punkter blev afvist som ubegrundede.

Dermed er der i to væsentlige internationale fora taget stilling til forsvarligheden af at overføre personer til retsforfølgning i Rwanda.

---

14

[www.unictr.org/Portals/0/English/Legal/ROP/100209.pdf](http://www.unictr.org/Portals/0/English/Legal/ROP/100209.pdf)



## Om Rwandas Folkedrabsarkiv

The Genocide Archive Rwanda er et samarbejdsprojekt mellem Kigali Genocide Memorial Center, Aegis Trust og Rwandas nationale kommission til bekæmpelse af folkekræb og har til formål at dokumentere folkekræbet i 1994 på tutsierne.

Det interaktive online digitale arkiv indeholder materiale, som dokumenterer udviklingen, levende erfaringer og efterdønningerne af folkekræbet i 1994 på tutsierne. Webstedet indeholder:

- video-vidneudsagn fra de overlevende efter folkekræbet og redningsfolk
- vidneudsagn fra gerningsmænd fra gacaca-retssagerne
- optagelser fra de årlige ihukommelsesceremonier
- arkivering af fotografier
- koloniale dokumenter
- identifikationsoptegnelser
- kort
- udenlandske serier og propagandapublikationer

Alle vidnesbyrd findes på kinyarwanda, og nogle videoer har engelske undertekster samt engelske og franske udskrifter.

Ud over et online site er en lokal version af Genocide Archive Rwanda tilgængelig på Kigali Genocide Memorial Centre i Rwanda. Dette er det eneste projekt af sin art i Rwanda og giver mulighed for adgang til hidtil utilgængeligt

materiale, der skal bruges til personlige, uddannelsesmæssige og forskningsmæssige formål. De fysiske materialer, der udgør arkivet, er ydet af forskellige partnerorganisationer og depoter.

### Kigali Genocide Memorial Centre

Kigali Genocide Memorial Centre blev indviet i april 2004 på 10-års-dagen for folkekræbet på tutsierne. Centeret er bygget på et sted, hvor over 250.000 mennesker er begravet. Disse grave er en klar påmindelse om omkostningerne ved uvidenhed. Centeret er et permanent mindesmærke for dem, der blev ofre for folkekræbet, og tjener som et sted, hvor folk kan sørge over dem, de mistede.

Centeret indeholder tre permanente udstillinger, hvoraf den største tilstræber at dokumentere folkekræbet på tutsierne i 1994. Der er desuden et mindesmærke for børn og en historisk udstilling om folkekræb rundt om i verden. The Education Centre, Memorial Gardens og National Documentation Centre for folkekræbet bidrager alle til en meningsfuld hyldest til dem, der omkom, og udgør et stærkt pædagogisk redskab for den næste generation.

Se nærmere på

[www.genocidearchiverwanda.org.rw](http://www.genocidearchiverwanda.org.rw)

## *Kan det 21. århundrede lære af Pompejus den Store?*

### **Sørøveri**

Plyndring af skibe og gidseltagning er en plage, der har været beskrevet siden det 13. århundrede før Kristi fødsel. Selv Julius Cæsar blev taget som gidsel af sørøvere i år 75 og senere løskøbt - i øvrigt alt for billigt efter Cæsars egen opfattelse. I år 67 (stadig før Kristi fødsel) gav det romerske senat feltherren Pompejus bemyndigelse til at bekæmpe sørøveri og stillede 120.000 mand og omkring 500 skibe til hans rådighed. Efter få måneder var Middelhavet rensat for sørøvere.



Der er således en meget lang tradition for, at ugeringsmænd (herunder vikinger) færdes på verdenshavene for at sikre sig kostbare laster, og tilfangetagne søfolk blev solgt som slaver, hvis de da ikke blev løskøbt. Sørøveri, der nu er omdøbt til det angelsaksisk klingende pirateri, var den første forbrydelse, som stater kunne enes om at bekæmpe i fællesskab.

I perioder var udsigterne til udbytte ved skibskapring dog så lovende, at Danmark i lighed

med andre europæiske lande statsautoriserede pirater ved at udstede kaperbreve mod til gengæld at få andel i udbyttet.

I det 21. århundrede er pirater stadig en plage, og tidligere tiders ”gøren kort proces” med forbryderne strider mod retsprincipper om retfærdig rettergang m.v. Nu som tidligere er piraternes mål ikke nødvendigvis at beholde skib, besætning og last, men derimod at sikre sig løsepenge.

Danmark er en søfartsnation med åbenbar interesse i at bekæmpe dette uvæsen, der ved årsskiftet 2011/2012 er ansvarligt for at holde et par hundrede søfolk som gidsler i Somalia eller i landets territorialfarvand.

Der bliver gjort en indsats for at bekæmpe sociale årsager til pirateri og for at opbygge retsvæsenet og fængselsvæsenet i lokalområdet. Pirateri bliver også modvirket ved maritime midler. Danmark yder en præventiv indsats på flere områder, herunder ved at stille orlogsfartøjer til rådighed for NATO, der i fællesskab med EU, USA og andre nationer søger at beskytte skibsfarten. Hvor piraterne tidligere hærgede i Adenbugten, er deres aktionsradius øget, så ej heller skibsfarten i Det Indiske Ocean kan føle sig i sikkerhed.

Pirateri forekommer også andre steder på kloden, men takket være Søværnets indsats ud for det østlige Afrika har statsadvokaturen skullet

vurdere, om der kunne skaffes grundlag for retsforfølgning i Danmark.

### Kan pirater retsforfølges?

Pirateri forgår typisk på ”det åbne hav”, hvor ingen stat har straffemyndighed. Ved en FN-konvention fra 1988 om bekæmpelse af ulovlige handlinger mod søfartssikkerheden blev der opnået enighed om en definition af forbrydelsen. Der blev også opnået enighed om, at hver stat, der har tiltrådt konventionen, **forpligter** sig til at have



*ESBERN SNAKE har boardet et moderskib ud for Somalias kyst.*

straffemyndighed, hvis forbrydelsen er begået mod et skib, der er indregistreret i staten, begået på statens søterritorium eller af en borger i staten. Er en mistænkt til stede i staten, skal staten enten retsforfølge selv eller udlevere den mistænkte til en stat, der ønsker at retsforfølge.

Derudover **kan** en stat påtage sig straffemyndighed i visse andre situationer, ligesom konventionen tillader straffemyndighed på grundlag af national ret. Dette har ført til, at lande i

regionen ved Det Arabiske Hav har påtaget sig at retsforfølge pirater – et tilsagn, som er meget ressourcekrævende og derfor kun benyttet i begrænset omfang.

### Danske regler

Reglerne om dansk straffemyndighed fremgår af straffelovens 2. kapitel i §§ 6 - 9. Af særlig interesse for kriminalitet begået på det åbne hav (internationalt farvand) af personer uden tilknytning til Danmark er § 6, nr. 3, § 7 a, stk. 3, § 8, stk. 1, nr. 5 og § 8 b, stk. 1, nr. 2.

Fællesnævneren for reglerne er ønsket om at beskytte danske interesser og /eller at overholde internationale aftaler.

Udover straffemyndighed kræver retsforfølgning i Danmark, at den mistænkte er til stede.

### Den første sag

Adenbugten er plaget af pirater, og flere skibe med dansk tilknytning har været angrebet/opbragt, uden at retsforfølgning har været indledt i Danmark, fordi begivenheden ikke var omfattet af pligten til at retsforfølge, eller fordi de skyldige ikke blev pågrebet.

Den 31. december 2010 fastslog Københavns Byret i en kendelse, at Danmark har straffemyndighed i hvert fald efter § 6, nr. 3, når nogen i internationalt farvand forsøger at borde et dansk indregistreret skib. Østre Landsret tiltrådte dette og supplerede med en henvisning til § 8, stk. 1, nr. 5, jf. FN-konventionen fra 1988. Højesteret fastslog den 2. august 2011 kort og kontant, at forsøg kapring af et dansk skib i internationalt farvand er strafbart efter straffelovens § 183 a, stk.1, jf. § 21, og at dansk straffemyndighed følger af samme lovs § 6, stk.3,(rettelig nr.3), jf. § 9, stk.2.



### **Konsekvensen af straffemyndighed**

En konsekvens af byrettens beslutning om dansk straffemyndighed var varetægtsfængsling af seks personer, der var sigtet for den 30. december 2010 at have forsøgt at borde det danske skib "Elly Mærsk" i Adenbugten. Fængslingen skete "in absentia", da de pågældende var taget ombord på orlogsskibet "Esbern Snare" og af nærliggende grunde ikke kunne fremstilles i retten i København dagen efter. Hvis statsadvokaturen havde undladt

at forelægge sagen for retten, havde Danmark været i risiko for at krænke menneskerettigheder ved at tilbageholde personer uden godkendelse fra en ret.

### **Undersøgelse af sagen**

Væsentligt for undersøgelsen af mulighederne for at rejse tiltale i Danmark mod de sigtede var naturligvis oplysninger fra besætningsmedlemmer på "Elly Mærsk" om deres iagttagelser af de formodede piraters manøvrer omkring "Elly Mærsk", oplysninger fra besætningen på den helikopter, der standsede de mistænkte, samt fundene i det "skiff", der havde sejlet mistænkeligt omkring "Elly Mærsk".

Derudover blev de sigtede afhørt, efter at de havde mulighed for at drøfte sagen med deres beskikkede forsvarer, alt via videolink til "Esbern Snare". Moderne teknologi gjorde det også muligt at anskueliggøre manøvrerne for "Elly Mærsk" og "skiff"et.

### **Resultat**

Når Danmark udøver straffemyndighed bliver sagen behandlet efter danske regler, og vurderingen af udsigten til domfældelse sker efter samme principper som for strafbare forhold, der er begået i Danmark.

I denne sag forekom de sigtedes forklaringer, om at formålet med sejladsen var menneskesmugling, usandsynlige, og de bestred alt, inkl. at der i båden havde været en stige og muligt våben, som var iagttaget eller fotograferet.

Selv om det er meget sandsynligt, at de sigtede ønskede at kapre et skib, så var det ikke muligt at godtgøre, at et angreb med våben e.l. havde været rettet mod "Elly Mærsk".

Dermed forsvandt også den danske straffesag, og de varetægtsfængslede blev løsladt og sejlet tilbage til det område i Somalia, hvorfra de var startet.

### **De næste sager**

Med "Esbern Snares" fortsatte ophold i farvandet øst for Somalia kom yderligere to sager til i 2011. Her greb "Esbern Snare" ind over for piratmoderskibe, hvor piraterne holdt de kaprede skibes besætninger som gidsler. Mandskab fra "Esbern Snare" bordede de kaprede skibe og søværnets indgriben førte til angreb mod dansk militært personel. Kapringerne kunne ikke retsforfølges i Danmark, da skibene ikke var danske, og undersøgelserne kunne ikke godtgøre, hvem der havde beordret eller udført angrebene mod dansk militært personel, så sagerne førte ikke til retsforfølgning i Danmark. Nogle blev dog glade, nemlig de befriede gidsler, og i den ene sag påtog Kenya sig at retsforfølge piraterne for at have kapret moderskibet. Danmark modtog ingen begæringer om udlevering af de pågældende til retsforfølgning fra lande med straffemyndighed for pirateri.

### **Læring**

Det kom ikke som en overraskelse for statsadvokaturen, at undersøgelse af begivenheder i

internationalt farvand rummede nye udfordringer. Traditionel efterforskning måtte tilpasses, at efterforskere af gode grunde ikke kunne komme til gerningsstedet i løbet af kort tid, og undersøgelser måtte afpasses efter de hensyn, som "Esbern Snare" skulle varetage i forbindelse med sin opgave. Moderne teknik blev udnyttet fuldt ud ved kommunikationen, og der blev brug for kreativ tænkning for at udnytte ekspertise ombord på skibet.

Dette krævede et tæt samarbejde med Søværnet og Forsvarskommandoen, og samarbejdet var meget positivt. Erfaringerne fra sagen gav stødet til en arbejdsgruppe med deltagelse af forskellige aktører og førte til, at der til brug for søværnets indsats blev udarbejdet en vejledning om håndtering af sager, hvor pirater bliver taget i forvaring.



### **Andre sager**

Som nævnt har stater i regionen påtaget sig at retsforfølge pirater. Det har dog vist sig at være byrdefuldt, og mulighederne for lokalt at modtage

pirater til retsforfølgning har i praksis været begrænset. I Holland er fem pirater, der blev pågrebet af et dansk orlogsfartøj efter forsøg på at angribe et hollandsk skib, blevet retsforfulgt i 2010, og straffen blev udmålt til fængsel i fem år.

En pirat, der var så ufornuftig at angribe et amerikansk flådefartøj, blev idømt fængsel i 30 år i USA. Den pågældende tilstod at være deltaget også i kapingen af et dansk administreret skib, indregistreret i Bahamas, og straffen herfor blev fastsat til fængsel i 25 år, dog til afsoning sammen med de 30 år.

I en anden sag behandlet i USA blev straffen for gidseltagning og bortførelse fastsat til 33 år og 9 måneder.

Retten i Hamborg i Tyskland behandler en sag mod 10 pirater. De havde angrebet et tysk skib og blev tilbageholdt af et hollandsk skib. Udover pirateri er de tiltalt for afpresning og bortførelse. I 2011 er syv pirater dømt i henholdsvis Holland og

Frankrig og fik udmålt fængselsstraffe mellem fem et halvt og otte år.

### Konklusion

Med de gældende menneskerettigheder og maritime ressourcer er det usandsynligt, at pirateri kan bekæmpes med repressive midler i stil med Pompejus' indsats. Støtteprogrammer for regionen søger både at bekæmpe årsagerne til pirateri og at gøre lokal retsforfølgning mulig. Indtil virkningerne af støtteprogrammer viser sig, må de lande, der har straffemyndighed, fortsat være indstillet på at påtage sig retsforfølgning af tilfangetagne pirater. Udviklingen i 2011 har dog været positiv i den forstand, at der ved årets udgang er markant færre skibe og personer i piraternes varetægt end ved udgangen af 2010. Man kan lære af Pompejus, at en massiv indsats er nødvendig for at bekæmpe uvæsenet pirateri.





## *Trækfugl fra Sri Lanka*

Den 14. december 2010 anmeldte en dansk advokat en højtstående regionalpolitiker fra Sri Lanka, som var på vej på et kortvarigt besøg i Danmark. Han havde været og var muligvis fortsat leder af en paramilitær gruppe på Sri Lanka.

Vedkommende blev anmeldt for krigsforbrydelser begået i 2005/2006 i forbindelse med konflikten på Sri Lanka og var nu på vej til Danmark for at deltage i en konference, som skulle afholdes den 22. december 2010.

Pågældende blev nævnt som ansvarlig for flere henrettelser af tamiler, heriblandt politikere og journalister, samt for bortførelse og voldtægt af en nødhjælpsarbejder, der efterfølgende blev dræbt.

Af anmeldelsen fremgik, at man ønskede personen anholdt med henblik på retsforfølgning for disse forbrydelser.

Anmeldelsen angav en række links til internetmateriale, som detaljeret beskrev forbrydelser, som angiveligt var begået under konflikten.

De centrale spørgsmål – udover dokumentation for forbrydelserne og bevis for mistænkt deltagelse i dem – var, om der var dansk straffemyndighed, og om anmeldte havde immunitet mod retsforfølgning.

Mod udlændinge, der alene er på besøg i Danmark, og som kan mistænkes for forbrydelser, begået udenfor riget mod ikke danske interesser, er der kun i særlige tilfælde dansk straffemyndighed.

Den ville i denne sag følge af en international bestemmelse, ifølge hvilken Danmark ville være forpligtet til at retsforfølge, eller hvis handlingen er omfattet af statuten for ICC, og den pågældende befinder sig i landet.

Konventionsforpligtelse forelå ikke, og overvejelserne rettede sig herefter mod, hvorvidt der kunne være tale om en intern væbnet konflikt og forbrydelser begået i forbindelse hermed, der kunne være af den art, som er nævnt i ICC-statuten.

Heller ikke her var det klart, hvad der forelå, og afhøringerne bragte ikke klarhed.

Vurderingen af immunitetsproblematikken lagde til grund, at pågældende var medlem af Sri Lankas regering.

Folkeretten tildeler en række embedsmænd immunitet mod retsforfølgning i andre stater. Immuniteten kan være enten funktionel eller personlig. For den funktionelle immunitet gælder, at der ikke kan hævdes immunitet ved forhold omhandlende internationale forbrydelser, herunder folkedrab, forbrydelser mod menneskehed og krigsforbrydelser, da det aldrig

kan være en lovlig funktion at begå sådanne forbrydelser.

Den personlige immunitet gives i folkeretten til en lille gruppe mennesker med henblik på, at disse om (hoved)repræsentanter for staten frit kan varetage den pågældende stats interesser gennem samkvem med andre stater. Den Internationale Domstol har i en sag mellem Congo og Belgien udtalt, at denne gruppe som udgangspunkt omfatter statsoverhoveder, regeringschefer og udenrigsministre.

På baggrund af de kompetencer og det ansvar som et menigt regeringsmedlem besidder sammenholdt med de folkeretlige regler for immunitet og deres funktion og begrundelse, blev det vurderet, at mistænkte ikke ville kunne påberåbe sig immunitet i Danmark på folkeretligt grundlag mod retsforfølgning for eventuelle internationale forbrydelser som de, der er omfattet af Statutten for Den Internationale Straffedomstol.

Tilbage stod så, om der kunne tilvejebringes et tilstrækkeligt materielt mistankegrundlag, der kunne begrunde en anholdelse og efterfølgende



fremstilling i retten med henblik på varetægtsfængsling.

Grundlaget for afgørelsen var omfattende indsamling af information og herunder en række afhøringer af tamiler i Danmark.

Imidlertid viste det sig ikke muligt at tilvejebringe tilstrækkeligt mistankegrundlag.

Repræsentanter for anmelderne gjorde sig store anstrengelser for at udfinde vidner og ofre, der kunne bidrage.

Flere havde ”hear-say” informationer, og enkelte angav at have mere konkrete informationer, men ønskede af forskellige årsager ikke at give dem til politiet.

Efter det, der forelå den 23. december 2010, var der – inden for de rammer, der var mulige - ikke skabt tilstrækkeligt grundlag for at kunne anholde og varetægtsfængsle den mistænkte, og anmelderen blev underrettet herom.

Et ihærdigt arbejde blandt herboende tamiler fortsatte dog over julen, men det lykkedes ikke at styrke mistankegrundlaget.

Beslutningen om at indstille efterforskningen blev påklaget til Rigsadvokaten, der tiltrådte afgørelsen.

# Netværk

## Baggrund:

Ved afgørelse af 13. juni 2002<sup>15</sup> traf EU Rådet bestemmelse om oprettelse af et europæisk net af kontaktpunkter vedrørende retsforfølgning af personer, som er ansvarlige for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Det fremgår af afgørelsens præambel, at effektiv retsforfølgning af disse alvorlige forbrydelser må sikres både gennem foranstaltninger på nationalt plan og gennem en styrkelse af det internationale samarbejde. Efterforskning, retsforfølgning samt udveksling af oplysninger vedrørende disse forbrydelser er fortsat de nationale myndigheders ansvar med mindre folkeretten bestemmer noget andet. Rådet fandt det derfor formålstjenligt, at medlemsstaterne åbnede mulighed for direkte kommunikation mellem centrale specialiserede kontaktpunkter.

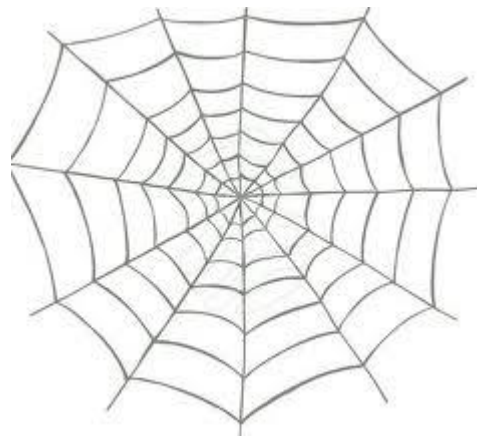
I henhold til afgørelsens artikel 1 blev hver medlemsstat pålagt at udpege et kontaktpunkt til udveksling af oplysninger om efterforskning af ovennævnte forbrydelser. Siden afgørelsens implementering har Statsadvokaten for Særlige

---

<sup>15</sup> Rådets afgørelse 2002/494/RIA af 13. juni 2002 om oprettelse af et europæisk net af kontaktpunkter vedrørende personer som er ansvarlige for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

Internationale Straffesager fungerer som kontaktpunkt for Danmark.

De nationale kontaktpunkter har til opgave i overensstemmelse med national lovgivning og aftaler medlemsstaterne imellem at stille oplysninger til rådighed for hinanden, der kan have betydning for efterforskningen af sager vedrørende folkedrab etc.



Ved Rådets afgørelse af 8. maj 2003<sup>16</sup> blev der truffet beslutning om at udvide samarbejdet mellem de nationale kontaktpunkter. Efter afgørelsens artikel 4 skal medlemsstaterne overveje behovet for at etablere eller udpege specialiserede enheder med henblik på

---

<sup>16</sup> Rådets afgørelse 2003/335/RIA af 8. maj 2003 om efterforskning og strafforfølgning af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser.

efterforskning og strafforfølgning af disse forbrydelser. Endvidere bestemmer artikel 5, at regelmæssige møder mellem de nationale kontaktpunkter skal finde sted med henblik på, at udveksle oplysninger om erfaringer, praksis og metoder. Efter omstændighederne kan repræsentanter fra de internationale domstole og internationale organisationer deltage. Møderne arrangeres på EU formandskabets initiativ.

#### **Netværksmøderne:**

På baggrund af rådsafgørelsen er det nu praksis, at hvert formandskab arrangerer et møde mellem de nationale kontaktpunkter. Under Danmarks formandskabsperiode i første halvår af 2012 vil der således i april måned også blive afholdt et netværksmøde i Haag. Deltagerskaren er med årene udvidet til at omfatte også Norge, Schweiz USA og Canada, der har tilsvarende udfordringer og som har fået status som observatører.

Møderne er først og fremmest tænkt som et forum for praktikere, hvor oplysninger kan udveksles om erfaringer fra tidligere eller verserende sager. Dette både med hensyn til metoder for efterforskning, juridiske udfordringer, vidnebeskyttelse og helt praktiske forhold som transport af vidner fra fjerne egne til retssager i Europa. Det har naturligt nok vist sig, at flere medlemslande enten har verserende eller afsluttede sager fra de samme lande ex. Rwanda eller landene i det tidligere Jugoslavien.

Sådan udveksling af oplysninger har vist sig yderst praktisk relevant. Efterforskning og

strafforfølgning af forbrydelser, der er begået under fjerne himmelstrøg og i lande hvor både kultur, lovgivning og myndighedsopbygning ofte er væsensforskellig fra den danske, nødvendiggør udtænkning af nye eller alternative fremgangsmåder. I sådanne situationer er det yderst ressourcebesparende at kunne drage nytte af de erfaringer, som andre medlemslandes enheder har gjort sig. Ved drøftelser på netværksmøder fås et indblik i hvor andre landes myndigheder har foretaget efterforskning, og der er så mulighed for efterfølgende på bilateral basis at udveksle nærmere oplysninger om et specifikt gerningsland.

Som det fremgår andet steds i årsberetningen står SAIS overfor at skulle føre en større sag ved Retten i Roskilde. Sagen vedrører folkedrabet i Rwanda i 1994, og langt størstedelen af de ca. 30 vidner vil skulle bringes fra Rwanda til Danmark for at afgive forklaring i Retten i Roskilde<sup>17</sup>. Dette er en opgave, der rummer en del praktiske, logistiske og juridiske udfordringer. Da anklagemyndigheder fra andre EU medlemsstater allerede har været denne øvelse igennem<sup>18</sup>, har SAIS via netværket draget nytte af de erfaringer, der er gjort i forbindelse med tilrettelæggelsen af hovedforhandlinger i disse sager.

---

<sup>17</sup> Enkelte vidner er indsatte i fængsler, hvorfor disse vil blive afhørt via videolink. Ligeledes vil vidner der af fysiske årsager ikke vil kunne foretage rejsen til Danmark blive afhørt via videolink.

<sup>18</sup> Som eksempler kan nævnes Finland, Tyskland, Holland og Belgien.

Et stort antal private organisationers (NGO'er) deltagelse i netværksmøderne har imidlertid haft den konsekvens, at det rent praktiske efterforskningsmæssige og juridiske udgangspunkt for samarbejdet rent tidsmæssigt er overtaget af mere "politiske" drøftelser. De rent praktiske forhold er så efterfølgende blevet drøftet i "closed sessions". Denne drejning væk fra det rent juridiske og operationelle er ikke hensigtsmæssig og vel reelt ikke i overensstemmelse med netværkets oprindelige mandat. Som konsekvens af den manglende udveksling af informationer mellem de egentlige kontaktpunkter tog hollænderne i 2011 initiativ til en møderække med en separat gruppe af kontaktpunkter til netop udveksling af konkrete erfaringer. Selvom det hollandske initiativ er forståeligt, burde dette naturligt være et anliggende for det reelle møde mellem medlemsstaternes kontaktpunkter.

### **Sekretariatsfunktionen:**

I 2011 blev oprettet en reel sekretariatsfunktion til netværket. Sekretariatet består af en koordinator samt en administrativ medarbejder på halv tid. Sekretariatet har til huse i Eurojust bygningen i Haag. Som koordinator er udnævnt en slovener, der tidligere har varetaget opgaven som kontaktpunkt for Slovenien. Koordinatoren forestår en del praktiske gøremål i forbindelse med netværkets aktiviteter – herunder især de halvårlige netværksmøder. Endvidere bistår han uformelt med kontaktformidling mellem myndigheder fra medlemslandene på

bilateralt plan. Der er også planer om indsamling og systematisering af oplysninger af interesse for netværkets kontaktpunkter.

På det seneste netværksmøde i Haag 23. og 24. november 2011, det ellefte i rækken, var et af emnerne vidnebeskyttelse i forbindelse med efterforskning og retsforfølgning i sager, hvor den strafbare handling er begået udenfor EU. Oftest vil vidnebeskyttelse i disse sager skulle foretages i samarbejde med gerningslandets myndigheder og efter den der gældende lov – hvis en sådan forefindes. På baggrund af drøftelserne blev det besluttet, at netværkets sekretariat udarbejder en materialesamling af "best practice" ved vidnebeskyttelse samt en oversigt over national lovgivning på området.

Derudover vil sekretariatet i den kommende danske formandsperiode arbejde på oprettelsen af en database med oplysninger om de enkelte medlemslandes verserende og tidligere efterforskninger. En sådan database vil være et nyttigt værktøj i forbindelse med den enkelte nationale myndigheds muligheder for at søge oplysninger inden opstarten af en efterforskning i et nyt gerningsland. Via databasen vil det således være muligt at rette henvendelse til myndigheder i andre medlemsstater, der har igangværende eller tidligere samarbejder med det pågældende gerningsland. Udover udveksling af helt grundlæggende oplysninger om et gerningsland vil databasen også åbne mulighed for, at der tages kontakt på bilateralt plan og – efter gældende regler - udveksles efterforskningsmateriale, hvor

dette er anvendeligt i et anden medlemslands efterforskning.

Endelig skal det nævnes, at det efter en ihærdig indsats på det sidste netværksmøde lykkedes sekretariatet at få vedtaget et logo for netværket.

Der skal ikke her redegøres for den nærmere symbolik, men blot nævnes at de blå og gule farver samt stjernerne symboliserer samarbejdet mellem EU medlemslandene, og at sværdet

repræsenterer efterforsknings- og anklagemyndigheder og skal symbolisere styrke.

Netværket er etableret for at støtte retsforfølgning af forbrydelser, der er omfattet af statuten for Den Internationale Straffedomstol. Man kunne jo stille sig det spørgsmål, om arbejdsområdet burde udvides til at omfatte f.eks. pirateri, der også rummer fælles europæiske udfordringer. Det kunne så modvirke dannelsen af et separat netværk om pirateri.





## *Nordisk samarbejde*

Den 29. og 30. august 2011 var Danmark vært for et møde mellem nordiske enheder, der behandler sager om krigsforbrydelser m.v.

Tilsvarende møder har været afholdt i Sverige i 2009 (omtalt i beretningen for dette år) og i Norge i 2010.

Formålet med mødet var - som supplement til det daglige samarbejde om enkeltsager - at udveksle oplysninger af betydning for sagsbehandlingen, hvor de nordiske lande har fælles udfordringer ved at efterforske og retsforfølge strafbare forhold begået i aktuelle og tidligere konfliktområder fjernt fra Norden. Island deltog ikke i mødet, men er blevet orienteret om mødets resultater.

På mødet blev deltagerne orienteret om udlevering fra et nordisk land til strafforfølgning i gerningslandet samt om sager, der i Norge, Sverige og Finland er gennemført for alvorlig kriminalitet i udlandet. Af særlig interesse for Danmark var oplysninger om, hvorledes Finland havde gennemført en sag om folkedrab begået i Rwanda. Finske retsplejeregler tillader, at retten rejser udenlands og bl. afhører vidner i deres eget land. En tillægsgevinst er, at retten kan besigtige gerningssteder og ikke er henvist til kort, modeller

og fotooptagelser. Den tiltaltes ret til at overvære bevisførelsen bliver tilgodeset via videolink.

I drøftelserne indgik også, at det er centralt at sikre, at vidner kun forklarer om, hvad de selv har oplevet, og ikke bliver påvirket af en ”kollektiv” erindring samt at sikre, at de kan få støtte, hvis de bliver chikaneret på grund af den afgivne forklaring. Det er selvsagt vanskeligere at beskytte vidner i en andet land, men nyttige erfaringer blev udvekslet herom.

Vejen fremad blev drøftet i arbejdsgrupper om nordisk samarbejde, brug af sagskriterier til vejledning om prioritering af sager og udnyttelse af analyse og dokumentationskapaciteten. Det fælles overordnede mål er at udnytte de nordiske landes ressourcer bedst muligt og undgå dobbeltarbejde. Fælles kultur i relation til sprog og etik er et bærende element i et samarbejde. Der har endnu ikke været etableret fælles efterforskningshold (JIT), men andet praktisk samarbejde har været gennemført.

Det blev aftalt, at et nordisk møde skal søges afholdt én gang årligt, og repræsentanten for Finland gav tilsagn om at undersøge muligheden for, at næste møde bliver afholdt i Finland.

# Strukturtilpasning

Der foretages løbende evaluering angående tilpasning af statsadvokatens struktur i relation til den aktuelle arbejdssituation, den erhvervede institutionelle erfaring, personaleunderlag og de dermed ændrede behov for afdelingen.

Med afsæt i de overordnede værdier og mål samt den overordnede strategiske plan for politiets og anklagemyndighedens arbejde er der fastlagt fire indbyrdes forbundne mål for den interne kommunikation:

1. Det er en selvstændig målsætning, at vores medarbejdere informeres rettidigt og som hovedregel af deres nærmeste leder.
2. Medarbejderne skal have nem og relevant adgang til de informationer, de skal bruge i deres arbejde, og kommunikationen skal give medarbejderne et præcist billede af mål, resultater, vilkår og midler.
3. Kommunikationen skal sikre forståelse for vores kultur og vores værdier, og den skal give mulighed for dialog herom.
4. Kommunikationen skal bidrage til at øge medarbejdernes jobtilfredshed og forståelse for accept af de ledelsesmæssige dispositioner.

Statsadvokatens organisering, ledelse og arbejdsform er som hovedregel tværfaglig. Der kan dog i særlige situationer arbejdes projektorienteret efter anvisning fra ledelsen.

Fastlagte mål og delmål danner baggrund for efterforskningen og den videre sagsbehandling med afsæt i statsadvokatens nøglefunktioner:

- opsporing af personer, hvis forhold bør efterforskes
- på baggrund af betydelig viden om blandt andet internationalt forhold og
- dersom der er grundlag derfor, efterforskning og retsforfølgning

Arbejdet tilrettelægges og gennemføres under hensyn til opgavernes særlige karakter og personaleresourcerne i størst mulig grad som tværfagligt samarbejde, hvilket betyder at:

- der arbejdes med fastlagte og prioriterede mål og delmål,
- der arbejdes i tværfaglige gruppestrukturer,
- efterforskningen faseopdeles.
- hver enkelt medarbejder er ansvarlig for en defineret arbejdsopgave, særlige opgaver og projekter,
- der arbejdes med en løbende evaluering og status,

Under hensyn til statsadvokatens nøglefunktioner er etableret 3 tværfaglige grupper:

- Ledelse, Administration og IT



- Analyse og Dokumentation
- Sagstilgang, Indhentning, Efterforskning og Retsforfølgning

Den konkrete organisering af arbejdet afhænger af de til enhver tid verserende operative opgaver.

I tilfælde af, at særligt belastende eller hastende operative sager skal behandles, kan organisationsmodellen tilsidesættes, således der opereres med fokus på en mere fleksibel ad hoc organisation.

Ledelsesgruppen består af statsadvokaten, vicesstatsadvokaten og politiinspektøren.

Politikommisæreren (efterforskningslederen) er stedfortræder for politiinspektøren og indtræder i ledelsesgruppen ved dennes fravær, hvorfor politikommisæreren deltager i alle ledelsesgruppens møder med mindre andet aftales.

Det administrative personale, der indgår i den tværfaglige struktur, varetager de administrative opgaver og andre ad hoc opgaver.

IT support bistår med journalsystem og køretøjer/materiel/teknisk udstyr samt ad hoc efterforsknings- opgaver. IT-supportenheden er direkte underlagt ledelsesgruppen som en stabsfunktion.

Analyse og Dokumentationsgruppen består af en politifagligleder/analytiker, en operativ analytiker og en strategisk analytiker.

Det er gruppens opgave at foretage en strategisk, operativ struktureret, målrettet

videnindsamling samt at analysere og sikre denne viden.

Analysegruppen skal planlægge, målrette og strukturere indsamlingen af analysegrundlaget for at skabe materiale til følgende tværfaglige opgaver:

- supportere ledelsen ved sagsvisitationer med viden og indledende undersøgelser i anmeldelser til brug for juridiske vurderinger og politiefterforskningen før egentlig tværfaglig efterforskning.
- supportere efterforskningsgrupperne med blandt andet informationssøgning og indhentning til baggrundsviden om området for derved at skabe indsigt i eventuelle hændelser og processer omkring det politiske og det militære samt bidrage til, at operationalisere de centrale sammenhænge og derved sætte en eventuelt mistænkt ind i en relevant kontekst
- gennemgå allerede efterforskede og afsluttende sager for at udtrække relevant viden, som bør fastholdes
- fortsat at planlægge, udføre og afrapportere på en operativ måde om de indvundne resultater
- tænke og handle i tværgående samspil med andre myndigheder og skabe nye samarbejdsformer både internt og eksternt, samt systematisk at anvende videndeling aktivt i den daglige opgaveløsning

## Efterforskningsgrupperne ALFA & BRAVO

### Sagstilgang, Indhentning, Efterforskning og Retsforfølgning

ALFA & BRAVO gruppen består af jurister, operativ efterforskningsleder/politikommissær og polititjenestemænd med støtte fra det administrative personale, analysen og IT-support.

Grupperne har følgende tværfaglige opgaver:

- at opspore de personer, som kan mistænkes for at have begået alvorlige forbrydelser i udlandet, samt finde personer, der kan være ofre eller vidner til forbrydelser, som skal efterforskes af statsadvokaturen.

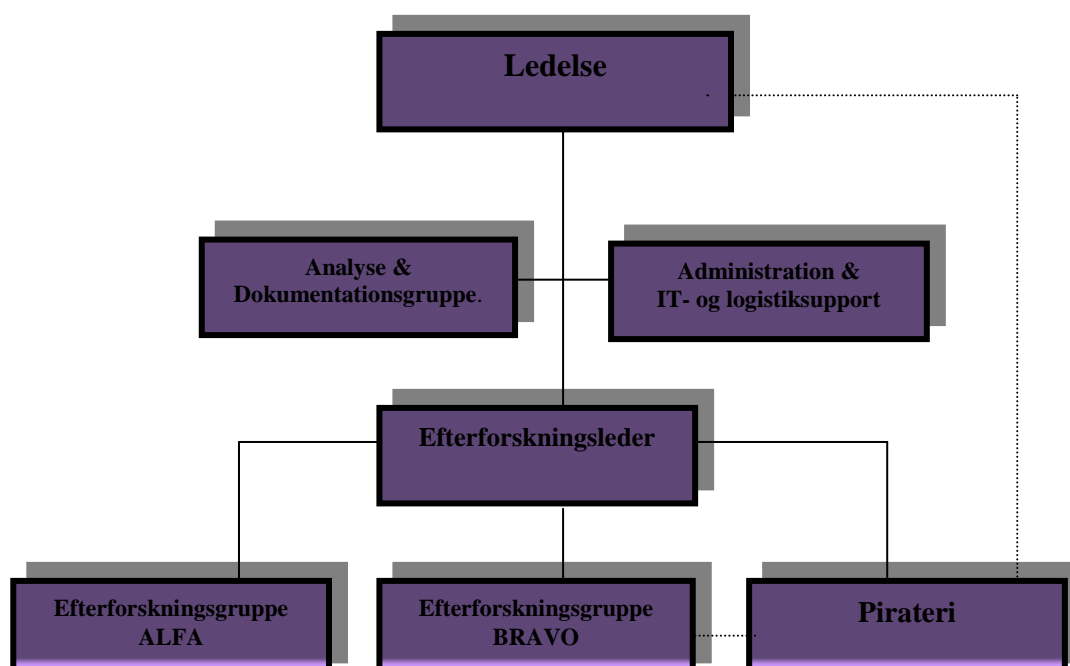
- at etablere, fastholde og udvikle tværfagligt samarbejde til nationale og internationale myndigheder og andre samarbejdspartnere, som kan være mulige kilder til nye sager og ny viden i sager der allerede er under efterforskning.
- at foretage tværfaglig efterforskning og straffeforfølgning i alle anmeldte sager.
- at sikre, at der fra de konkrete sager uddrages generel viden til Analyse og Dokumentations- gruppen.

### Pirateri

Sagsområdet henhører under vicestatsadvokaten i tæt operativt samarbejde med efterforskningslederen og efterforskningsgruppen BRAVO.

## Statsadvokaturen for Særlige Internationale Straffesager

### SAIS



## *Analyse & dokumentation*

Der har i 2010 og 2011 ikke været nogen personalemæssige ændringer i Analyse & dokumentationsgruppen, hvilket har betydet, at de igennem årene indsamlede kompetencer, viden og erfaring fortsat har bidraget til at sikre kvalitetsfyldte analytiske produkter.

Den akademikeruddannede analytiker har koncentreret sig om strategiske og overordnede analyser til primært Rwanda undersøgelser, men også til pirateri undersøgelser.

De to øvrige medarbejdere har koncentreret sig om operative analyser, herunder indhentning af oplysninger i udlandet, samt udarbejdning af relations- og hændelsesdiagrammer/oversigter (Analyst Notebook) til brug for planlægnings- og statusmøder. Diagrammerne/oversigterne er levende dokumenter, der ændres så de til stadighed giver et hurtigt og klart visende overblik over sager og personer.

Specielt i 2011 har det været et behov i en verserende arrestantsag at få skabt dokumentation omkring en række ofre for forbrydelser i Rwanda. Gruppen har i den forbindelse dels besøgt ICTR i Arusha i Tanzania, dels under en tjenesterejse til Rwanda opsøgt pårørende til ofre for at sikre den fornødne dokumentation.

Den politiuddannede analytiker har desuden operativt medvirket ved afhøring af vidner og overlevende i udlandet med henblik på at indsamle fornøden viden til efterfølgende operative analyser.

En ikke uvæsentlig del af informationerne til både de strategiske og operative analyser hentes i åbne kilder via internettet, men også via kontaktpersoner i ind- og udland. Den indhentede viden lagres elektronisk og/eller i biblioteket efter det i 2003 opbyggede landmappesystem. Gruppen holder sig til stadighed opdateret for så vidt angår politiske og andre forhold i en række konfliktlande, specielt de lande, hvor der er en overvejende sandsynlighed for, at lovovertrædere vil finde vej til Danmark.

Der er i 2011 efter en organisationsændring i SAIS lagt mere vægt på at inddrage gruppen i den indledende sagsvisitation for at give et bedre vurderingsgrundlag. Det er ikke så meget det juridiske grundlag, men mere de beskrevne hændelser og personer.

Det er primært den politiuddannede analytiker, der er beskæftiget med dette område, idet konklusionen samt forslag ofte vil danne grundlag for at indlede en egentlig politimæssig efterforskning og indenfor nogle fastsatte tidsrammer.

Gruppen deltog i det fællesnordiske seminar specielt i gruppearbejdet omkring et fremtidigt bedre og mere udbyttegivende samarbejde de nordiske analyse- og dokumentationsgrupper imellem.

Der er lagt op til en mere struktureret videnudveksling. Et planlagt besøg i Sverige blev

ikke gennemført på grund af personaleudskiftning i Sverige.

Det forventes – efter opsamling og færdiggørelse af referat og forslag – fra det fællesnordiske seminar, at man vil iværksætte et mere intensivt samarbejde straks i begyndelsen af 2012.

Der er lagt op, at gruppen fortsat skal holde sig orienteret om og deltage i kompetenceudvikling indenfor sagsområdet, herunder produktudvikling af software.

Gruppen har fortsat behov for særlige arbejdsredskaber og selvstændig adgang til internettet via stand-alone maskiner og særlig server. Der er til gruppen indkøbt en printer/plotter til præsentationsark i størrelsen A 1.

Gruppen har henledt opmærksomheden på, at viden indsamlet siden 2003, dels i et elektronisk landemappesystem dels i et bibliotek med fuld fritekstsøgning ikke må gå tabt ved en evt. overgang til et andet sagsbehandlingssystem.

# Statistik

## Antal sager

Tabel: Antal sager

År	2009	2010	2011
Nye sager	22	36*	12

\* HERAF 21 SAGER TIL UNDERSØGELSE, JF UDLÆNDINGELOVENS § 45C

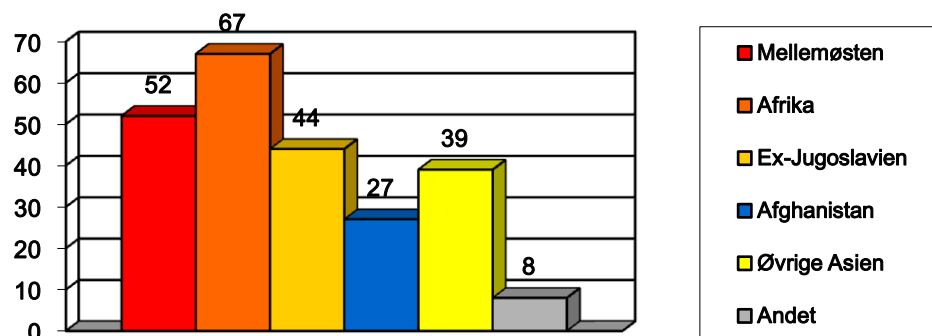
## Nye sager i 2010 og 2011 - efter gerningssted

Tabel 2: Antal sager – i alt 48

Region	Ex-Jugoslavien	Afrika	Mellemøsten	Øvrige Asien	Andet
Antal sager 2010	1	26	1	7	1
Antal sager 2011	0	6	3	3	0

## Anmeldelser 2002 - 2011 efter gerningssted

Tabel 3: Antal sager – i alt 237



## Nye sager i 2010 og 2011 - fordelt på sagens oprindelse

Tabel 4: Antal sager

Fra	Udl.styrelsen	Private	Andre myndigheder	Statsadvokatens eget initiativ
Sager 2010	5	3	4	24
Sager 2011	6	2	2	2